

SERRA D'OR

Nadal

DOSSIER «GENERACIONS AMB NOVEL·LA?» JORDI MARRUGAT, JÚLIA OJEDA,
INÈS MACPHERSON, MARTA NADAL (ENTREVISTA A MIQUEL DE PALOL),
CARLES CABRERA, JULI CAPILLA

ENTREVISTA «GLÒRIA BORDONS» MIQUEL-LLUÍS MUNTANÉ

LLETRES «FRANCESC CANDEL» JOAQUIM ROGLAN, ARES CUCURELL

FE I PENSAMENT «RELLEGIR ELS ESCRITS DEL PAPA FRANCESC» ALBERT SOLER

VITALITAT DEL MODERNISME LITERARI

Una ressenya de PERE GUIXÀ

Bernat Joan i Mari. *Nietzsche en el Modernisme literari català*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2024.

En aquest assaig literari, Bernat Joan i Mari (Eivissa, 1960) reafirma moltes de les claus, força inqüestionables, que des de les diverses arts van fixar el Modernisme català en el mapa europeu. Però l'assaig es fixa sobretot en la literatura i en la influència que el filòsof Nietzsche va tenir en un bon nombre d'escriptors.

Per dur endavant aquest pas des d'una literatura regional i autotreferencial fins a una d'universal, els autors van haver de recolzar-se en un pensament fort que permetés encarar amb amplitud els nous temps, i Nietzsche complia aquest requisit. Allò que va influir més decisivament del filòsof alemany en els escriptors modernistes va ser el vitalisme, la reivindicació de l'existència com a bé suprem, a més de l'allunyament del racionalisme.

També Nietzsche aporta a la literatura modernista la vindicació de l'instint, de l'element dionisiac enfront de l'apol·lini o, com hauria dit el filòsof, d'Heràclit enfront de Sòcrates. El Superhome nietzscheà captava l'atenció per deixar enrere la moral del ressentiment i per un lliurament desbridat cap a la vida. I als modernistes també va captivar-los la força del llenguatge, l'element poètic de la intervenció filosòfica, la intuïció insòlita i les preses de posició contundents.

L'estil del filòsof quadrava amb la seva intenció de qüestionar categòricament, amb arguments o sentiments, l'ordre establert.

Per a Joan Maragall, ens diu l'autor, «Nietzsche era un filòsof que buscava Déu amb tanta desesperació que això el portava a negar-lo. Però Maragall assumia el cant de Nietzsche per la vida, per l'afirmació de l'ésser humà i de les seves capacitats, per la reivindicació de la personalitat individual i de les seues prerrogatives davant del "ramat", que sempre intenta fagocitar aquesta personalitat».

La visió negativa de les multituds, que transporten sovint idees rebudes acriticament, que trastoquen algunes veritats morals i epistemològiques individuals, apareix gairebé sempre en les novel·les de Joan Puig i Ferreter i de Raimon Casellas. Vet aquí una idea modernista, molt dissolvent dins els paràmetres de l'època, que també es troba en altres escriptors que influeixen en les darreres dècades del segle XIX: Ibsen, Ruskin, Maeterlinck...

Així com la filosofia de Nietzsche va ser usada interessadament pel nazisme, dècades abans el seu pensament s'havia confós amb l'anarquisme. I una part d'aquesta confusió es troba en les idees de Jaume Brossa, però també són il·luminacions que van impulsar el regeneracionisme modernista. La idea de la voluntat, la pugna contra el gregarisme i l'especulació metafísica es transsubstancien de l'alemany cap al pensador i drama-

turg català. Així com el regeneracionisme espiritual nietzscheà va interessar Ernest Vendrell, ideòleg també del moviment.

L'element cabdal per a la sublimació de l'art és la força vital, l'alenada que expressa. La civilització occidental, ens diu Nietzsche, ha desconfiat d'aquesta força vital, l'ha posat en qüestió i l'ha trobat sospitosa. Pompeu Gener recull això en els seus escrits, que exalten també el Superhome del filòsof, punt vertebrador de la seva obra. I encara la visió de l'artista com a heroi, com a aristòcrata, com a home que depassa la massa, tal com trobem en algunes idees de Dídac Ruiz, que també coincidia amb Nietzsche en el qüestionament de l'Estat, en pugna amb la llibertat individual.

Jeroni Zanné, autor que no se sol posar en la primera fila del Modernisme, va imbricar també el vitalisme amb l'art clàssic. Zanné, juntament amb Gabriel Alomar, va introduir la influència nietzscheana en el Noucentisme, com la van tenir les avantguardes, per exemple, en l'obra de Salvat-Papasseit.

En alguns escriptors, l'esment a Nietzsche és directe; en d'altres, un influx conceptual. El fet és que el filòsof va ser un autor capital en moltes claus del Modernisme, la majoria ja sabudes, però que en aquest llibre queden provades i ampliades.